

INDLEDNING

"... de vanskelige Aar, da Brydningen mellem gammelt og nyt blev saa stærk i hele den pædagogiske Verden, at man saa at sige maatte kaste alt det, der havde været bærende i ens Arbejde i Støbeskeen, for paany at prøve dets Lødighed, villig til at opgive, hvad der kunne bestaa denne Ildprøve." (Bertha Wulff 1938)

Børnehavepædagogikkens og pædagoguddannelsernes historie har fra 1870'erne og frem til i dag været kendetegnet ved perioder med gentagne brydninger og opbrud. Brydninger mellem ideer og teorier om 'barnet', dets 'natur', dets 'behov' og dets 'udvikling', brydninger vedrørende opdragelsen og undervisningen af børn i førskolealderen og børnehavens pædagogiske betydning og bidrag hertil – brydninger kort sagt i det børnehavepædagogiske videns- og praksisfelt og dermed også i vidensgrundlaget for pædagogfaget og pædagoguddannelserne.

I dette andet bind af børnehavens og pædagogprofessionens historie og aktualitet går vi tæt på børnehavepædagogikken, som den vinder udbredelse i Danmark fra og med importen og receptionen af Friedrich Frøbels pædagogik og ide om børnehaven i sidste halvdel af 1800-tallet og frem til de seneste årtiers læringspædagogiske omrydninger af 'førskoleområdet'. I bind 1 tegnede vi de lange linjer i *institutionshistorien* – fra etableringen af de første asyl og børnehaver til de aktuelle dagtilbud – og i *professionshistorien* fra de første uddannelsesinitiativer, kurser og seminarier til de seneste årtiers intensiverede professionaliseringsbestrebelse og uddannelsesreformer. Fokus var her på de skiftende moralske, filantropiske, social- og sundhedspolitiske, kønspolitiske, arbejdsmarkedspolitiske, familie- og børnepolitiske, uddannelsespolitiske m.v. begrundelser for etablering og drift af asyl, børnehaver og daginstitutioner. Parallelt hermed så vi på udviklingen i pædagogers uddannelser og professionaliseringsstrategier.

Asylernes og børnehavernes historie var også historien om den tiltagende *institutionalisering* af barndommen i førskolealderen parallelt med almengørelsen af skole- og undervisningspligten. Det var historien om børns opbevaring, pasning og opdragelse i særlige institutioner, om den daglige adskillelse af småbørn fra familien og voksenlivet og deres 'indsættelse' i pædagogisk forvaring. Etableringen af offentlige institutioner for børn i førskolealderen var imidlertid ikke blot ledsaget af – og i nogle tilfælde begrundet i – nye ideer om små børns udvikling og opdragelse eller af behovet for at uddanne nogen til at tage sig af dette i moderens og hjemmets sted.

Institutionaliseringen af den tidlige barndom muliggjorde også dannelsen af et nyt og specifikt vidensfelt, som vi i det følgende har valgt at kalde for det *børnehavepædagogiske vidensfelt*. Dette felt er afgrænset af og kendetegnet ved den tale, der produceres om førskolebørns 'natur', 'udvikling', 'behov' m.v. og om de 'rigtige' måder at forholde sig til og håndtere disse fænomener pædagogisk og institutionelt. I denne tale tilvejebringes ideer, teorier og metoder, og der skabes forskellige pædagogiske 'retninger' og positioner. I nær tilknytning til børnehaven som institution er der således fra 1870'erne og frem blevet udviklet viden og videnskabelige teorier om børnehavens pædagogiske indhold og betydning, om metoder og retningslinjer for, hvad der kan og bør gøres med børn i børnehaver af det personale, der er ikke blot var ansat til at tage sig af børnene, men også skulle være uddannet dertil. En grundtanke, der er lige så gammel som ideen om børnehaven, har nemlig været, at det at have med småbørn at gøre både i hjem og institution kræver særlige pædagogiske kundskaber og uddannelse - både for mødre og pædagoger.